

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนตัวบางประการกับ เจตคติต่อการเป็น
ศึกษานิเทศก์ของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์
กรมสามัญศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 532 คน เป็นฝ่ายนิเทศการสอน 336 คน ฝ่ายนิเทศ
การบริหาร 77 คน และฝ่ายวิจัยและบริการศึกษา 119 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
ประชากร จำนวน 226 คน เป็นฝ่ายนิเทศการสอน 142 คน ฝ่ายนิเทศการบริหาร 33 คน
และฝ่ายวิจัยและบริการการศึกษา 51 คน ได้รับแบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น 190 คน เป็นฝ่าย
นิเทศการสอน 99 คน ฝ่ายนิเทศการบริหาร 41 คน และฝ่ายวิจัยและบริการการศึกษา
50 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัดเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ ซึ่ง
ผู้วิจัยสร้างขึ้นในลักษณะของ ซีแมนติก ดิฟเฟอเรนเชียล สเกล (Semantic
Differential Scale) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ
ตอนที่ 2 เกี่ยวกับเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ จำนวน 10 ข้อ และเกี่ยวกับบุคลิก
ส่วนตัวของศึกษานิเทศก์ จำนวน 34 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยผู้วิจัย โดยผู้วิจัยใช้บริการของการไปรษณีย์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด จากแบบวัดเจตคติ ๗ ที่ส่งไปทั้งสิ้นจำนวน 226 ฉบับ ได้รับคืนมา 190 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 84.07

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยของคะแนนผู้ตอบแบบวัดเจตคติ จำแนกตามลักษณะส่วนตัว และหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนตัว กับเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นคู่ ๆ โดยใช้ t-test และในกรณีที่มีข้อมูลมากกว่า 2 ชุด ใช้ F-test จากนั้นนำไปทดสอบต่อไปว่า มีขัณมเลขคณิตของแต่ละกลุ่มคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน โดยวิธีของเซฟเฟ (Scheffée Test for all possible comparison)

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพผู้ตอบแบบวัดเจตคติ ๗ มีดังนี้

ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สมรสแล้ว อายุตั้งแต่ 31-40 ปี มีวุฒิสองกว่าปริญญาตรี รับราชการสูงกว่า 15 ปี ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์อยู่ในช่วง 1-10 ปี มีเงินเดือนอยู่ในระดับ 3100-7000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในฝ่ายนิเทศการสอน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

2.1 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ ค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ทั้งด้านอาชีพและด้านบุคลิกส่วนตัว ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงทั้งสองด้าน หากพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมทั้งสองด้านก็ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยเจตคติของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงเช่นกัน และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของเจตคติโดยใช้ค่า t ปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.2 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพปัจจุบันกับเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ด้านอาชีพ ผู้ที่สมรสแล้วสูงกว่าผู้ที่เป็นโสด

ส่วนด้านบุคลิกส่วนตัว ค่าเฉลี่ยของผู้ที่เป็นโสดสูงกว่าผู้ที่สมรสแล้ว หากพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมทั้งสองด้านแล้ว ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของผู้ที่เป็นโสดสูงกว่าผู้ที่สมรสแล้ว และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของเจตคติ โดยใช้ค่า t ปรากฏว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.3 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับ เจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ ค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ทั้งด้านอาชีพและด้านบุคลิกส่วนตัว ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของช่วงอายุสูงกว่า 50 ปี สูงที่สุดและรองลงมาได้แก่ช่วงอายุระหว่าง 20-30 ปี หากพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมทั้งสองด้านแล้ว ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยเจตคติของช่วงอายุสูงกว่า 50 ปี หากพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมทั้งสองด้านแล้ว ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยเจตคติของช่วงอายุสูงกว่า 50 ปี สูงที่สุด และรองลงมาได้แก่ช่วงอายุระหว่าง 20-30 ปี เช่นกัน และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของเจตคติโดยใช้ค่า F ปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.4 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิการศึกษากับ เจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ ค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ทั้งด้านอาชีพและด้านบุคลิกส่วนตัวปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรีทั้งสองด้าน หากพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมทั้งสองด้านแล้ว ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของเจตคติของวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี เช่นกัน และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของเจตคติโดยใช้ค่า t ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.5 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่รับราชการจนถึงปัจจุบันกับ เจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ด้านอาชีพ ระยะเวลาที่รับราชการสูงกว่า 15 ปี สูงกว่ารับราชการ 5-15 ปี ค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ด้านบุคลิกส่วนตัว ระยะเวลาที่รับราชการ 5-15 ปี สูงกว่ารับราชการสูงกว่า 15 ปี หากพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมทั้งสองด้านแล้ว ปรากฏว่าระยะเวลาที่รับราชการระหว่าง 5-15 ปี สูงกว่าระยะเวลาที่รับราชการสูงกว่า 15 ปี และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของเจตคติโดยใช้ค่า t ปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.6 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์กับ

เจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ ค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ทั้งด้านอาชีพและบุคลิกส่วนตัว ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของระยะเวลา 1-10 ปี สูงกว่าระยะเวลา สูงกว่า 10 ปี ทั้งสองด้าน พิจารณาค่าเฉลี่ยรวมทั้งสองด้านแล้วปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของเจตคติของระยะเวลา 1-10 ปี สูงกว่า ระยะเวลาสูงกว่า 10 ปี เช่นกัน และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของเจตคติโดยใช้ค่า t ปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.7 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับเงินเดือน กับเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์

ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ด้านอาชีพสูงสุดอยู่ในช่วงระดับเงินเดือน สูงกว่า 7000 บาท รองลงมาได้แก่ช่วงระดับเงินเดือน 3000-5000 บาท ส่วนค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ด้านบุคลิกส่วนตัวสูงสุดอยู่ในช่วงระดับเงินเดือน 3000-5000 บาท รองลงมาได้แก่ช่วงระดับเงินเดือนสูงกว่า 7000 บาท หากพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมทั้งสองด้านแล้ว ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับเงินเดือนระหว่าง 3000-5000 บาท รองลงมาได้แก่ช่วงระดับเงินเดือนสูงกว่า 7000 บาท และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของเจตคติโดยใช้ค่า F ปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.8 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างสายงานที่ปฏิบัติกับเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์

ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ด้านอาชีพ สูงสุดอยู่ในฝ่ายวิจัยและบริการการศึกษา รองลงมาได้แก่ฝ่ายนิเทศการสอน ส่วนค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ด้านบุคลิกส่วนตัวสูงสุดอยู่ในฝ่ายนิเทศการสอน รองลงมาได้แก่ฝ่ายวิจัยและบริการการศึกษา หากพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมทั้งสองด้านแล้วปรากฏว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในฝ่ายนิเทศการสอน รองลงมาได้แก่ฝ่ายวิจัยและบริการการศึกษา และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของเจตคติโดยใช้ค่า F ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า เจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์แบ่งตามลักษณะส่วนตัว ซึ่งประกอบด้วย เพศ สถานภาพสมรส อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่รับราชการ ระยะเวลา

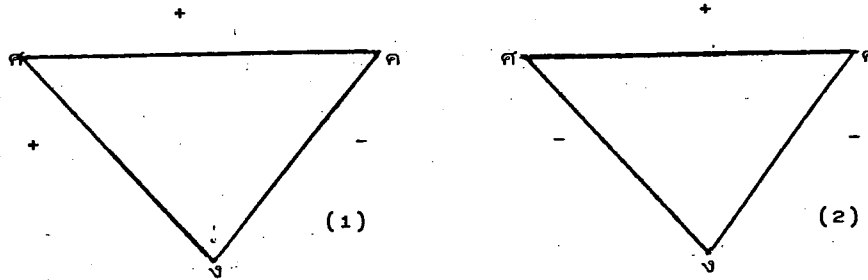

ที่ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ ระดับเงินเดือน และสายงานที่ปฏิบัติ ผลการวิจัยปรากฏว่า ลักษณะส่วนตัวคือ สถานภาพปัจจุบันเพียงลักษณะเดียว ที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะงานของศึกษานิเทศก์เป็นงานที่ต้องออกไปเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบอย่างสูง เข้าใจหน้าที่ของตนเอง ทั้งนี้ก็เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์จึงต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับงานของการพัฒนาครู เพราะครูสามารถทำให้การเรียนการสอนในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพ และส่งผลไปยังตัวนักเรียนอีกด้วย ในการพัฒนาครูจำเป็นต้องทำให้ครูมีความศรัทธา ความเชื่อถือ ศึกษานิเทศก์จะต้องสร้างความมั่นใจ ความกระตือรือร้นให้เกิดขึ้นกับครู สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ มิใช่ใช้เวลาเพียงวันหรือสองวัน หากต้องใช้เวลาเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับครูเหล่านั้นเป็นแรมเดือน แรมปี คนโสดย่อมไม่เป็นปัญหา สามารถมอบความคิด แรงงาน และอุดมการณ์ทำงานตามที่ได้ตั้งใจ แต่สำหรับผู้ที่มีการครอบครัวหรือผู้ที่สมรสแล้ว ถึงแม้ว่าเขาเหล่านั้นจะต้องการทำงานให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ภาระทางครอบครัวและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวก็มีความจำเป็นที่จะต้องทำให้ได้ดีที่สุดด้วย ลักษณะดังกล่าวเช่นนี้จะทำให้เกิดความวิตกกังวลเพราะจะทำให้ตนเองคิดว่าทำหน้าที่ไม่ได้สมบูรณ์ ไม่ว่าจะหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ หรือหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว สุพัตรา สุภาพ เรียกว่า เกิดการขัดกันในบทบาท (Role Conflicts) ซึ่งเป็นสภาพที่ทุกขุทธมานใจมากแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง (สุพัตรา สุภาพ 2522 : 59)

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งสืบเนื่องจากการขัดกันบทบาทก็คือ เรื่องของการคาดหวังจากสังคม สังคมคาดหวังให้คนที่ยังเป็นโสดมีความขยัน สร้างตนเอง สร้างฐานะ ดังนั้นคนที่ เป็นโสดจึงสามารถทำงานของตนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งในขณะที่เดียวกันคนที่สมรสแล้ว หรือที่เรียกว่าคนที่มีครอบครัวแล้ว ก็ถูกคาดหวังทางสังคมไปคนละแบบ เช่น ครอบครัวจะต้องสร้างสมาชิกใหม่ นำมาซึ่งความต้องการทางเพศ เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตในสังคม ให้การอบรมสั่งสอนแก่เด็กให้รู้จักระเบียบของสังคม กำหนดสถานภาพ ให้ความรักความอบอุ่น (สุพัตรา สุภาพ 2522 : 100-101) ซึ่งความคาดหวังของคนที่มีครอบครัวเช่นนี้ จำเป็นที่จะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ให้กับครอบครัว ลักษณะดังกล่าวจะทำให้เห็นว่าเกิดความแตกต่างกัน

อย่างยิ่ง ระหว่างหน้าที่การงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าที่ศึกษานิเทศก์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ กับหน้าที่ที่จำเป็นต้องให้แก่ครอบครัว ซึ่งหากไม่สามารถนำบทบาททั้งสองที่แตกต่างกันมาจัดสรรผสมผสานให้กลมกลืนกันได้แล้ว ก็อาจทำให้เกิดการขัดแย้งหรือความตึงเครียดในเรื่องของการงานและครอบครัวขึ้นมาได้ จะเห็นได้ว่าอาชีพมีส่วนสำคัญในชีวิตสมรสเป็นอย่างมาก สุพัตรา สุภาพ (2523:67-70) กล่าวว่า สามีที่มีอาชีพที่ต้องจากภรรยาเสมอ ๆ และแต่ละครั้งต้องจากไปนาน ๆ ก็อาจทำให้ภรรยาเกิดความว่าเหวาก็อาจทำให้เกิดการขัดกันในด้านอาชีพ คนที่ทำงานส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่กับบ้านหรือใช้เวลาอยู่กับงาน เวลาที่จะทำงานก็ไม่ตรงกัน เช่น ภรรยาทำงานกลางวัน สามีทำงานกลางคืน ย่อมทำให้เกิดความขัดกันทางอาชีพ

จากเหตุผลที่อธิบายมาข้างต้นดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ของสถานภาพสมรสกับ เจตคติต่อการ เป็นศึกษานิเทศก์ก็คือ ลักษณะของความแตกต่างของบทบาทระหว่างคนโสดและคนที่มีครอบครัวแล้ว เป็นสำคัญ เมื่อเกิดการขัดกันทางบทบาทก็จะเกิดลักษณะที่เรียกว่าความไม่สมดุลทางปัญญา (Cognitive Nonbalance) ซึ่งอาจจะเป็นผลทำให้เกิดความเสียหายทั้งการงานและครอบครัวได้ ดังนั้นจึงต้องพยายามทำให้เกิดความสมดุลทางปัญญาขึ้น (Cognitive Balance) เพราะในสภาพที่เกิดความไม่สมดุลทางปัญญา บุคคลมักจะพยายามดิ้นรนเพื่อแสวงหาความสมดุล (Berscheid & Walster, 1969 : 4 Festinger, 1972) ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งมักจะคำนึงถึงตนเอง ครอบครัว และผู้ที่ใกล้ชิดกับครอบครัว ก่อนสิ่งอื่น ๆ ดังนั้นเมื่อมีความแตกต่างระหว่างงานกับครอบครัว จึงต้องคำนึงถึงครอบครัว ความต้องการของครอบครัวมาก่อน การวิจัยหลายชิ้นของเบอร์โควิตซ์ (Berkovitz : 1972) แสดงให้เห็นว่าการคำนึงถึงตนเองทำให้อัตราและปริมาณการช่วยเหลือผู้อื่นลดลง เมื่อผู้ที่มีครอบครัวเห็นแก่ครอบครัวมากกว่าสิ่งอื่นแล้วก็พยายามที่จะลดความไม่สมดุลทางปัญญา เพื่อให้เกิดความสมดุลต่อไป ยกตัวอย่างเช่น

ศึกษานิเทศก์ (ค) ที่มีครอบครัว (ค) แล้วมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว และ
 ศึกษานิเทศก์คนนี้มี ความเชื่อที่ดีคืองานศึกษานิเทศก์ (ง) แต่ครอบครัวเห็นว่างานศึกษานิเทศก์
 นั้นทำให้เกิดความบกพร่องในหน้าที่ครอบครัว ลักษณะ เช่นนี้ นีวคอมป์ เรียกว่าความสัมพันธ์ที่
 อสมดุลย์ (Imbalanced Relationships) (ธีระพร อุวรรณโม 2521 : 33 อ้างจาก
 Baren & Byrne, 1977) เมื่อมีความอสมดุลย์ ตามทฤษฎีของนีวคอมป์กล่าวว่าในสถาน
 การณ์ที่เกิดความไม่สมดุลย์ทางปัญญาขึ้น บุคคลมักจะพยายามดิ้นรน เพื่อหาความสมดุลย์
 (Berseheid & Walster, 1969 : 4, Festinger 1972 : 210) ดังนั้นศึกษานิเทศก์
 คนนั้นจึงมีความคิดในเรื่องงานของ การนิเทศการศึกษาหรืองานของศึกษานิเทศก์ในลักษณะ
 เดียวกับครอบครัวด้วย ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดความสมดุลย์ (Balance Relationships) ขึ้น
 จากเหตุผลดังกล่าวทั้งหมด จึงทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างสถานภาพสมรสกับ
 เจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์

สำหรับลักษณะส่วนตัวด้านอื่น ๆ ที่ไม่มีข้อสนับสนุนว่าจะมีความสัมพันธ์กับ เจตคติต่อการ
 เป็นศึกษานิเทศก์นั้น อาจเป็นเพราะหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานที่มี
 ศักยภาพสูงทางด้านวิชาการ โดยเฉพาะมีนโยบายที่ส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์ช่วยขยายหา
 ความรู้เพิ่มเติม ตลอดจนสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ ด้วย จึงอาจมีผลทำให้ศึกษานิเทศก์มีแนวโน้ม
 ตอบแบบวัดเจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์ไปในทางเดียวกัน ทำให้เจตคติต่อการเป็นศึกษานิเทศก์
 ไม่แตกต่างกัน หากจะดูถึงความคล้ายคลึงของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นล้วนเป็น
 ศึกษานิเทศก์ ซึ่งความคล้ายคลึงดังกล่าวทำให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เกิดการชอบพอกัน

ซึ่งการชอบพอกันทำให้มีความคล้ายคลึงกันทางเจตคติได้ ดังที่ ฮีระพร อุวรรณโณ (2521 : 43) กล่าวว่า ความคล้ายคลึงทางเจตคติ ความคิดเห็น ความเชื่อ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้คนชอบพอกันได้ นอกจากนี้ความคล้ายคลึงด้านอื่น ๆ อีกมากทำให้คนชอบพอกันได้ เช่น ความสนใจ อาชีพ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุ เชื้อชาติ วัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยขัดแย้งกับงานวิจัยของแคมเบลล์ (Cambell 1960 : 7) ที่ว่า บุคคลที่มีอายุมาก จะมีความคงที่ของเจตคติมากกว่าผู้อยู่น้อย แต่ถึงอย่างไรก็ตามแคมเบลล์มิได้กำหนดช่วงอายุที่แน่นอนว่าอายุระดับไหนที่เรียกว่ามากหรืออายุระดับไหนที่เรียกว่าน้อย

ในด้านสติปัญญา คาร์เมนท์ ไมล์ และเซอร์วิน (Carment Miles and Cerven 1973 : 289-315) วิจัยพบว่าผู้มีสติปัญญาสูงมักจะรักษาแนวความคิดเดิมไว้ และสามารถคล้อยตามผู้ที่มีสติปัญญาค่าให้คล้อยตามได้ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นผลทำให้ไม่เกิดความแตกต่างกันในระดับวุฒิการศึกษาของศึกษานิเทศก์ ทำให้คำตอบขยับไปในแนวทางเดียวกัน ในด้านของระยะเวลาของการรับราชการ ทั้งในระยะเวลาที่รับราชการจนถึงปัจจุบัน หรือระยะเวลาที่รับราชการในตำแหน่งศึกษานิเทศก์ก็ตาม ผลของการวิจัยปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันทางเจตคติ ซึ่งไม่ตรงกับความคิดเห็นของแฮร์รี่ ซี. ไทรินดิส (Harry C. Traindis : 1971 : 143) ที่ว่าประสบการณ์มีความสำคัญต่อเจตคติมาก อาจทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านความคิด ความเข้าใจ ด้านอารมณ์ และทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไป ผลการวิจัยส่วนใหญ่ขัดแย้งกับความคิดของ เมอซาเฟอร์ เซอร์ฟ (Mazafer Sherif 1969 : 334) ที่ว่าเจตคติของบุคคลย่อมแตกต่างกันไปตามตัวแปรต่าง ๆ อาทิเช่น อาชีพ อายุ ระดับการศึกษา เพศ สติปัญญา สภาพแวดล้อม และประสบการณ์

เนื่องจากยังไม่มียงานวิจัยที่มีลักษณะเช่นนี้ ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับเจตคติต่ออาชีพครู ผู้วิจัยจึงขอนำงานวิจัยที่เกี่ยวกับเจตคติต่ออาชีพครูมาเป็นข้อเปรียบเทียบ ธิดา บุญยำนยาว (2505) พบว่าครูปริญญาโทสาขาแนะแนวและสาขาอื่น เพศหญิงมีเจตคติต่ออาชีพครูในทางพึงพอใจมากกว่าเพศชาย และยังพบว่า เจตคติต่ออาชีพครูมีความสัมพันธ์กับอายุ

ประสบการณ์ที่สอน ระดับของการศึกษา สถานที่ทำงาน ซึ่งผลการวิจัยของธิดา ตรงกับที่ สเตลเวก (Stalwage อ้างใน George 1963 : 425-431) ศึกษาพบว่า เจตคติต่ออาชีพครูขึ้นอยู่กับอายุ และระดับที่สอน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งนี้และงานวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาของผู้วิจัยครั้งนี้ ใช้แบบวัด เจตคติต่อการ เป็นศึกษานิเทศก์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในรูปลักษณะของ ซีแมนติก ดิเฟอเรนเชียล สเกล ฉะนั้นเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์ และถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้เทคนิคการวัดเจตคติที่แตกต่างกันหรือใช้วิธีการอื่นประกอบ
2. ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าสถานภาพสมรสซึ่งหมายถึง คนโสดกับผู้ที่แต่งงานแล้ว มีเจตคติต่อการ เป็นศึกษานิเทศก์ที่แตกต่างกัน กรมสามัญศึกษา ควรให้ความสนใจในเรื่องนี้ โดยพิจารณาถึงลักษณะงาน การมอบหมายงานในหน้าที่ให้เกิดความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานอย่างสูงสุด
3. ควรมีการร่วมมือระหว่างนักการศึกษา ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญทางการวัดเจตคติ เพื่อที่จะได้สร้างแบบวัดเจตคติต่อการ เป็นศึกษานิเทศก์ให้เป็นฉบับมาตรฐาน เพื่อใช้ในการวัดเจตคติต่อบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์ หรือใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ผลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์อย่างมาก สำหรับวงการศึกษาดังกล่าวโดยผู้สนใจด้วย
4. ควรมีการวิจัยเพื่อตอบคำถามที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ระหว่างผู้ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน